

David Grossman

Braňme se čtením knih

(úryvek z projevu na literárním festivalu v Berlíně: O jednotlivci a jazyku mas)

Respekt 39, 24.-30. září 2007-12-03

Masová média

... Na první pohled se sice zdá, že tato média se zaměřují právě na jednotlivce, ne na masu. V tom spočívá nebezpečný klam: masmédia vyzdvihují jednotlivce do nebes a zdánlivě ho vedou ke stále výraznější jedinečnosti, ale v konečném důsledku ho přivedou jen k němu samotnému: k jeho vlastním potřebám, k jeho vlastním úzkým zájmům, k jeho přáním a vášním. Otevřeně i skrytě osvobozují jednotlivce od toho, čeho by se nejradyji zbavil: od odpovědnosti za následky vlastních činů pro jiné.

Tato média jsou hnána hlubokou potřebou rozdmýchat oheň zájmu širokého publika, stále více dráždit hladové pudy. A když se zabývají tématy, která mají morální a humanitní prvek, i tehdy, když přebírají roli společenské odpovědnosti, se zdvižený prst, jímž ukazují na centra korupce, bezpráví a utrpení, jeví spíše jako prst automatu, bez skutečného zájmu o problémy, na něž ukazuje. Skutečným cílem těchto médií je zachovat tento permanentní dráždivý stav, stav „veřejného pranýřování“ či „veřejného absolutoria“.

Knihy osvobozuje

Literatura nemá vlivné představitele v mocenských centrech světa, který jsem tu popsal, a nepředpokládám, že ho může změnit. Může však představit alternativní cesty, jak se v tomto světě dá žít podle vnitřního rytmu a s vnitřní kontinuitou, jež mnohem více odpovídá našim přirozeným duševním a duchovním potřebám než to, co nám vnější systémy násilím vnucují.

Dobrá literatura dělá čtenáře jedinečným a vysvobozuje ho z davu. Dává mu možnost cítit, jak se v něm z neznámých končin vynořují a na povrch vystupují duševní procesy, vzpomínky a možnosti existence, které patří jen a jen jemu. Které jsou výhradně plodem jeho osobnosti, výsledkem jeho nejintimnějších úvah. Protože v každodenním životě, ve vulgárnosti všedního dne, ve všeobecném znečištění intelektu, plochem, nediferencovaném jazyce se tyto poryvy duše jen těžko můžou vysvobodit z oněch vnitřních hloubek a dostat se ke slovu.

V ideálním případě nám může literatura udělit tu milost a pomoci nám trochu se vymanit z nemoci odlidšťování, již nám způsobuje život ve velkých, globalizovaných společnostech: vymanit se z postižení, že my sami jsme psáni „hrubým“ jazykem, jazykem klišé, zobecnění a stereotypů, z postižení naší proměny – jak řekl Herbert Marcuse – na jednorozměrného člověka.